

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

DIPLOMDARBS

RĪGA

2019

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
SKOLOTĀJU IZGLĪTĪBAS NODAĻA

JĀŅA EZERIŅA PERSONĪBAS UN
DAIĻRADES IEPAZĪŠANA 11. KLASĒ

DIPLOMDARBS

Autore: **Vita Opmane**

Studenta apliecības Nr.: vo09031

Darba vadītāja: profesore Dr. philol. **Ilze Stikāne**

RĪGA 2019

Anotācija

Šī bakalaura darba “Jāņa Ezeriņa personības un daiļrades iepazīšana 11. klasē” mērķis ir izpētīt Jāņa Ezeriņa personību un daiļradi, kā arī rast risinājumu tam, ar kādu metožu palīdzību vislabāk un visefektīvāk iespējams skolā parādīt šī rakstnieka daiļrades nozīmību un neatkārtojamību.

Darbs sastāv no 4 daļām. Tās ir Jāņa Ezeriņa personība un daiļrade vidusskolas mācību kontekstā, gatavošanās darbam mācību stundās, kas sastāv no trīs apakštematiem (klases raksturojums, mācību metožu izvēle un pamatojums, stundu cikla tematiskais plānojums), mācību stundu norise, pašizvērtējums un analīze.

Atslēgas vārdi šim bakalaura darbam ir Jānis Ezeriņš, karnevālisms, anekdotisms, novele, stāsts, īsprozas meistars, modernā novele.

Annotation

The aim of this bachelor's thesis “Acquisition of Jānis Ezeriņš’s Personality and Creative Work in Grade 11” is to study the personality and creativity of Jānis Ezeriņš, as well as to find a solution by which the best and most effective way of presenting the significance and uniqueness of the work of this writer in school can be found.

Work consists of 4 parts. These are the personality and creative work of Janis Ezerins in the context of secondary education, preparation for work in lessons, consisting of three subtopics (class description, choice and justification of teaching methods, thematic planning of the lesson cycle), the course of the lessons, self-assessment and analysis.

Key words for this bachelor's work are Janis Ezerins, carnivalism, anecdotalism, novel, story, short-haired master, modern novel.

Saturs

Ievads	6
1. Jāņa Ezeriņa personība un daiļrade vidusskolas mācību kontekstā.....	8
2. Gatavošanās darbam mācību stundās	
2.1. 11. a klases raksturojums.....	13
2.2. Stundu cikla tematiskais plānojums.....	19
2.3. Izvēlētās mācību metodes darbam stundās un pamatojums.....	21
3. Jāņa Ezeriņa personībai un daiļradei veltīto mācību stundu .norise 11. a klasē	23
4. Mācību izmēģinājuma darbības izvērtējums un analīze.....	28
Secinājumi.....	31
Izmantotā literatūra	33
Pielikumi	

Ievads

Jānis Ezeriņš ir spilgta un nozīmīga personība latviešu literatūrā ar ļoti savdabīgu, īpatnēju un oriģinālu pieeju prozas rakstniecībā, tādēļ skolēniem ir ļoti svarīgi iepazīt šo autoru literatūras mācību stundās un skolotājam ir jāprot parādīt šī rakstnieka daiļrade, ieinteresējot iedziļināties autora noveles specifiskā un rosinot skolēnus lasīt noveles žanru un šī rakstnieka darbus.

Pētījuma temats: Jāņa Ezeriņa personības un daiļrades iepazīšana 11. klasē.

Pētījuma problēma: Ar kādu metožu, metodisko paņēmieni un darba formu palīdzību visefektīvāk panākt Jāņa Ezeriņa personības un daiļrades iepazīšanu, ieinteresējot skolēnus pašus izzināt šī autora darbus.

Pētījuma mērķis: Rast risinājumu, kā ieinteresēt skolēnus izzināt Jāņa Ezeriņa daiļradi ne tikai literatūras mācību stundu sakarā. Izpētīt, Jāņa Ezeriņa personības un daiļrades iepazīšanas iespējas, apzināt un izpētīt iespējas, kā organizēt sadarbību, ar mērķi iepazīt un ieinteresēt skolēnus iepazīt J. Ezeriņa personību daiļradi .

Pētījuma uzdevumi

- Teorētiskās literatūras apguve par Jāņa Ezeriņa personību, daiļdarbiem, izmantojamajām metodēm literatūras mācību stundu satura apgūvē.
- Vecumposma īpatnību izpēte.
- 11. klases izpēte, kurā tiks realizēts pētījuma mērķis.
- Mācību stundu plānu izstrāde, izvērtējot piemērotākās metodes darbam ar Jāņa Ezeriņa daiļradi.
- Mācību stundu vadīšana.
- Secinājumi un analīze par mācību stundu norisi.

Pētījuma metodes

- Teorētiskās literatūras izpēte, analīze.

- Pedagoģiskā izmēģinājuma darbība.
- Pedagoģiskās prakses analīze un secinājumi.
- Pedagoģiskā novērošana

Pētījuma bāze un laiks:

- Rīgas X vidusskolas 11. klases skolēni laikā no 2019. gada 4. februāra līdz 8. aprīlim. Skolēnu skaits klasē – 14.

Jāņa Ezeriņa personība un daiļrade vidusskolas mācību kontekstā.

Jānis Ezeriņš latviešu literatūrā pazīstams kā novelists. Lai gan Jāņa Ezeriņa vārds saistās ar prozu, tomēr rakstnieks rakstījis arī dzeju, kas gan nav tik zināma, kā viņa noveles. Rakstniekam bija īss mūžs - dzimis 1891. gada 9. aprīlī, miris – 1924. gada 24. decembrī, sasniedzot vien 33 gadu vecumu. Neraugoties uz īso mūžu, rakstnieks atstājis ievērojamu literāro mantojumu, un tiek dēvēts par īsprozas meistarū. Pirmo reizi publicējies 1907. gadā, tomēr lielāko ieguldījumu anekdotiskās noveles rakstniecībā devis sava mūža beigās, visaktīvāk darbojoties literatūrā pēdējos piecus savas dzīves gadus, neilgi pirms nāves. Ezeriņa novelēm raksturīga oriģinalitāte, neparasti tēli neparastās situācijās un pretstatu savīšanās. Šis autors viennozīmīgi atšķiras un īpaši izceļas citu autoru vidū, tādēļ ir ļoti svarīgi skolēniem to parādīt.

Viens no nozīmīgiem aspektiem daiļrades iepazīšanā ir arī paša autora iepazīšana, jo tādējādi iespējams pilnīgāk izprast pašu daiļdarbu. Tādēļ arī skolēniem jāprot parādīt autora personība tā, lai ieinteresētu un veidotu izpratni par daiļrades specifiku, vērtībām, problemātiku.

Ne tikai autora personībai ir nozīme, bet ir jāieziņē arī laiks un vide, kurā dzīvojis rakstnieks, lai radītu priekšstatu par tā laika cilvēku, sadzīvi un apstākļiem, vienlaikus akcentējot arī nemainīgās vērtības un aktualitāti mūsdienās. Skolēniem jāsniedz ieskats arī literatūras virziena īpatnībās un tendencēs vispār, kā arī tajā, kā šī literatūras virziena tendences izpaužas tieši konkrētā rakstnieka daiļradē.

Jānis Ezeriņš dzima saimnieku ģimenē un, kā daudzi latviešu rakstnieki, mācījies skolotāju seminārā. Jāņa Ezeriņa pirmās literārās publikācijas parādījās semināristu žurnālā "Domas", un sākumā viņš rakstījis vairāk dzeju.

Jāni Ezeriņu ļoti interesēja literatūra, rakstnieks sācis iepazīt ārzemju literātu darbus un arī tulkojis tos.

Pabeidzot skolotāju semināru, arī sāk strādāt šajā profesijā, bet nodarbojas ar vēl citām, ar literatūras un mākslu saistītām lietām, gan bijis kora vadītājs, gan piedalījies darbā pie dažādām teātra izrādēm vai mūzikas pasākumiem, bet tajā pašā laikā arī turpinot savu literāro darbību. Ir skaidrs, ka māksla dažādās tās izpausmes formās rakstniekam Jānim

Ezeriņam ir bijusi ļoti tuva un tas ir bijis viņa aicinājums. Pēc trīs gadu strādāšanas Lazdonas skolā tiek pārcelts uz citu skolu Saikavā, kur viņš tiek iecelts arī par pārzini. Vēlāk, sākoties pirmajam pasaules karam, Jānim Ezeriņam nākas doties armijā, bet pēc divu gadu dienēšanas armijā rakstnieks vairs nevar nodarboties ar karadarbību, jo nākas ārstēties no tuberkulozes. Ezeriņš ārstējas sanatorijā Gulripšā, kur arī nonāk pie secinājuma par savu patieso aicinājumu – darbu pie literāriem darbiem. Vēlāk, pēc atveseļošanās, ir gatavs atgriezties mājās un atsākt darbu skolā.

Ezeriņa dzīvē ienāk arī mīlestība. 1916. gada beigās apprecas ar savas profesijas pārstāvi – arī skolotāju. Par viņa sievu kļūst Antonija Erdmane. Arī Ezeriņam, tāpat kā vēl dažiem latviešu rakstniekiem ir nācies atrasties kādu laiku ieslodzījumā. Tas noticis 1918. gadā. Tomēr Ezeriņam tas bijis tikai piecu nedēļu ilgs posmus, pēc kura ticis atbrīvots.

Nākamajā gadā pārvācies uz Rīgu, kur skolotāja darbu nomanījis pret literārās daļas vadītāja amatu laikrakstā, kas saucās “Brīvā zeme”. Vēlāk kļūst par vienu no populārākajiem rakstniekiem. Iedvesmu saviem darbiem Jānis Ezeriņš smēlies apkārtnē. Jānis Ezeriņš vērojis cilvēkus, to raksturus, notikumus, visu to paturējis pie sevis, lai vēlāk no tā izkristalizētos dažādas noveles. Vienmēr visu pierakstījis, kas licies pietiekami vērtīgs un svarīgs, lai to vēlāk varētu izmantot savos darbos. Būtībā autors vāca visu apkārtnē pieejamo informāciju gan par dažādiem notikumiem, gan cilvēkiem, gan raksturiem, gan izteikumiem. Visu, ko apkārtnē novēroja. Kad materiāls bijis savākts un ideja stāstam gatava, tad varējis rakstīt jebkur, jo bijis ļoti dedzīgs rakstītājs. Rakstnieks ļoti nodevās savam darbam gan laikrakstā, gan rakstniecībā. 1920. gadu sākumā iegūst lielāku atpazīstamību, iznākot vairākiem no autora novēlumu krājumiem - “Dziesminieks un velns”, “Leijerkaste”, “Majestātes kazarmās”, “Krāšņatas”, “Fantastiska novele un citas”. 1922. gadā pārstāj strādāt izdevniecībā veselības problēmu dēļ, kas saasinās un pārvācas, lai uzsāktu dzīvi laukos, bet nepārtrauc radošo procesu un turpina rakstīt daiļdarbus.

Diemžēl 1924. gadā rakstnieka dzīve apraujas neizārstētās tuberkulozes dēļ, jo viņš ir turpinājis daudz strādāt, ceļot, rakstīt, bet tajā pašā laikā neuzsāka ārstēšanos, kas bija neieciešama.

Lai gan tieši literārajai darbībai visvairāk rakstnieks bija pievērsies tikai dažos no pēdējiem savas dzīves gadiem, tomēr spējis sasniegt tādu rakstīšanas meistarību, lai varētu tikt dēvēts par īsprozas meistarū.

Jāņa Ezeriņa daiļrade ir ļoti īpaša. Ne velti tiek dēvēts arī par modernās noveles aizsācēju. Tā ir atšķirīga no priekšteču un vienaudžu novelistikas tradīcijām, tādēļ vēl jo vairāk iezīmējas latviešu literatūrā kā vērtīgs mantojums. Tādēļ ne par velti vēl mūsdienās šī novelista daiļrade tiek pārpublicēta un izdota no jauna. Pēdējo reizi Jāņa Ezeriņa stāsti un noveles tika izdoti vien pirms dažiem gadiem – 2015. gadā, kurā iespējams lasīt noveles no vairākiem viņa krājumiem – “Dziesminieks un velns”, “Majestātes kazarmās”, “Fantastiska novele un citas”, kā arī “Leijerkaste” gan 1., gan 2. daļa, kas oriģināli tika izdota pēc rakstnieka nāves.

Vēl viens pierādījums tam, ka Jāņa Ezeriņa devums latviešu literatūrā ir ne tikai vērtīgs, bet arī laikmetiem cauri ejošs, jo ne tik sen – 2014. gada 30. aprīlī pirmizrādi piedzīvoja Nacionālā teātra izrāde “Ezeriņš”, kuras režisors ir Elmārs Seņkovs. Vēl iespaidīgāku šo izrādi padara fakts, ka tā līdz pat šim gadam nav tikusi izņemta no repertuāra un to ir bijis iespējams apmeklēt veselu piecu gadu garumā, kas ir vērā ņemams notikums, jo nav ļoti daudz teātra izrāžu, kas tik ilgu laiku vēl ir repertuārā un ir tik apmeklēta visu šo piecu gadu garumā, ka biļetes vēl jo projām tiek izpārdotas pirmajā dienas daļā, kad tās tiek izliktas pārdošanā. Šī izrāde ir ne tikai ilgu laiku repertuārā un ļoti apmeklēta, tā ir arī ieguvusi piecas Spēlmaņu nakts balvas.

Tas nozīmē, ka Ezeriņa daiļrade dzīvo vēl mūsdienās, ka šis autors vēl jo projām spēj piesaistīt ar savu īpatnējo noveles meistarību, ka viņa darbi nav zaudējuši aktualitāti un tiek drukāti, lasīti, uzvesti un skatīti. Tātad viņa daiļrade vēl šodien tiek mīlēta un cilvēki labprāt lasa šī īspozas meistara darbus.

Tas nozīmē, ka arī skolā nepieciešams aktualizēt šī autora daiļradi, jo acīmredzot viņa darbi spēj aizskart arī mūsdienu sabiedrību un arī jaunatni. Un ņemot vērā, ka mūsdienu jaunieši maz lasa, ir jāmēģina atrast pieeja, kā šo lasīšanas procesu aktualizēt skolēnu vidū, ar kādu darbu, rakstnieku vai tēmu palīdzību tas būtu iespējams. Viennozīmīgi Jānis Ezeriņš ir viens no šādiem rakstniekiem, kurš ne tikai ieintrigē ar savu daiļrades specifiku vien, bet arī var palīdzēt skolēniem attīstīt vēlmi un vajadzību pēc lasīšanas.

Ezeriņš ir tāds rakstnieks, kas ar savu īpatnējo rakstīšanas manieri noteikti uzrunā. Pēc šī rakstnieka darbu izlasīšanas vienaldzīgs nevar palikt, jo tas, kā rakstnieks caur šķietami vienkāršu tēlu vai notikumu prizmu spēj pārsteigt un pat šokēt un pārvērst šos notikumus neparastus, vai parādīt cik vienkāršu un paredzamu notikumu virpuļi ir iespējams realizēt pavisam neticamu tēlu reakciju vai darbību ir vienreizēji. Piemēram, J. Ezeriņa

novelē “Mērkaķis” tiek apspēlēti šķietami ikdienišķi notikumi – karnevāls, maskas, kādas sievietes garlaikotība un alkas pēc jaunā – tajā nav nekā tik neparasta. Karnevāli notiek it visur, maskas ir iespējams uzvilkt dažādos šāda veida pasākumos. Mūsdienās arvien vairāk cilvēki jūtas garlaikoti, jo mēs dzīvojam sabiedrībā, kur it kā ir pieejams viss, bet tajā pašā laikā tas viss ar laiku apnīk un gribas mēģināt kaut ko pavisam jaunu. Galvenā varone jūtas garlaikota un viņa it kā nespēj piepildīt savu tieksmi pēc kaut kā jauna, kaut kā vēl pirms tam neizbaudīta. Tieksme pēc jauniem iespaidiem nav nekas īpašs, bet tas, kā rakstnieks parāda šīs nerimstošās tieksmes mēģinājumu apmierināt ir pārsteidzoši un vienlaikus arī traģikomiski. Šī īstā mērkaķa parādīšanās un galvenās varones nāve pēc pārdzīvojuma un sajukšanas prātā ir pavērsiens novelē, ko nav iespējams paredzēt. Šīs noveles tēmu ir iespējams attiecināt ļoti labi arī uz mūsdienām, kad cilvēki tiecoties pēc jaunām sajūtām var kļūt pārgalvīgi, pat riskēt ar dzīvību, lai uz savas ādas izbaudītu ko jaunu, jo skolēni šādas sajūtas ir spējīgi atpazīt vai nu sevī, vai apkārtējos.

Rakstnieks savos darbos parāda pārsteidzošus pavērsienus, kas reizē var būt gan dramatiski, gan traģiski, gan arī komiski. Ezeriņa darbos ļoti viegli ir uztvert galveno varoņu pārdzīvojumu un domas. Viņa darbos attēloti dažādu slāņu un dažādu uzskatu cilvēki, dažādu profesiju pārstāvji un dažādi notikumi, kurus izdzīvo šie tēli.

Protams arī Ezeriņš smēlies iedvesmu no ārzemju literatūras, tāpat, kā daudzi citi rakstnieki. Daži no tiem ir, edgars Alans Po, Oskars Vailds, Džovanni Bokačo u.c. Bet Ezeriņš, lai arī smēlās iedvesmu ārzemju literātu darbos, tomēr nevienu neatdarināja un nevienam nelīdzinājās. Viņa novelēs bija kaut kas īpašs. J. Ezeriņš gan ir pieturējies pie tiem pašiem noveles rakstīšanas principiem, par kuriem ir runājis Edgars Alans Po, ka stāstam vai novelei ir jābūt oriģinālam, spilgtam, tajā ir jāparādās kam nebijušam, jābūt sarežģītam, bet tajā pašā laikā smalkam, ir jābūt mājieniem, kurus lasītājam jāuztver un nedrīkst pārkāpt realitātes robežu, radot ko fantastisku.

Ezeriņa novelēs parādās anekdotiskums un paradokss. Viņa darbos parādās kāds atsevišķs notikums cilvēku dzīvē, kāda situācija, kas maina notikumu gaitu, kas maina stāstu varoņu dzīvi, uzskatus. Tās ir nejaušas situācijas, kas ienāk varoņu dzīvē un spēj tās pilnībā izmainīt, vai atklāt viņu dīvaino attieksmi vai domas, neparedzamu rīcību.

Jāņa Ezeriņa darbos parādās karnevalizācijas tradīcija un anekdotiskā novele. Tieši caur šādiem paradoksāliem notikumiem tiek iezīmēti varoņu raksturi. Karnevalizācijas tradīcijas pamatā ir vāja robeža starp realitāti un fantastiskumu. Šādu robežu arī izmanto

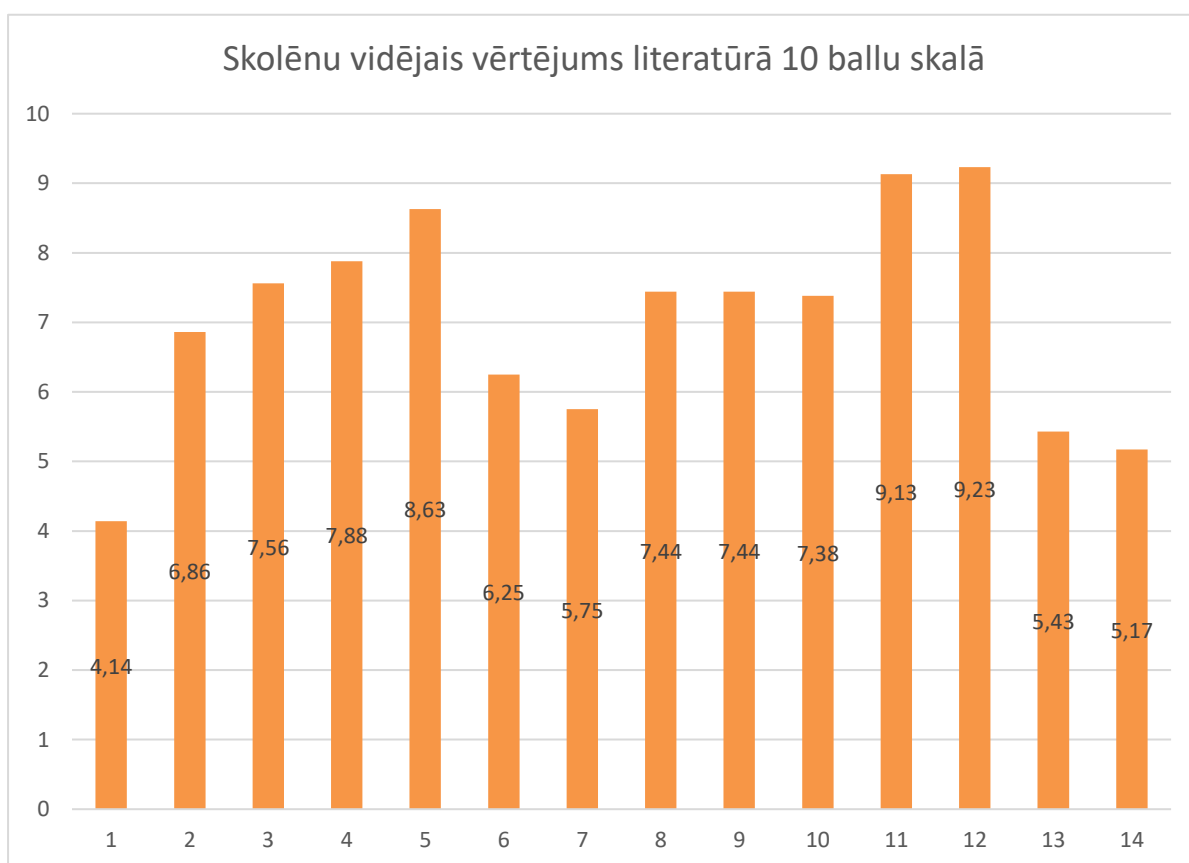
Ezeriņš savos darbos. Viņa daiļradē parādās vairākas no karnevalizācijas tradīcijai raksturīgām pazīmēm literatūrā, piemēram, spēles elementi, smieklī, ievijas fantastiskas sižeta līnijas, sižets, kas provocē.

Lasot Jāņa Ezeriņa noveles, nevienā brīdī nebija sajūtas, ka kaut kādi notikumi vai sižeta līnijas atkārtots. Katrs no viņa darbiem ir oriģināls, atšķirīgs un iespaidīgs. Lasot viņa stāstus rodas gandrīz kā atkarība, jo vairāk stāstus izlasi, jo vairāk interesē, cik vēl dažādu pārsteidzošu sižetu ir iespējams izlasīt. Ar katru nākamo izlasīto noveli nepietiek, jo ar katru nākamo noveli, rodas vēlme pēc jauna stāsta uzzināšanas, rodas vajadzība pēc jauna pārsteidzoša sižeta. Tas arī būtu jāparāda skolēniem skolā, šādā veidā jāmēģina parādīt, cik viena rakstnieka daiļrade var būt notikumiem un dažādiem raksturiem bagāta.

Gatavošanās darbam mācību stundās

11. a klases raksturojums

11. a klasi bija iespēja novērot pirms latviešu valodas un literatūras stundu vadīšanas pirmās prakses nedēļas laikā, kad bija nepieciešams hospitēt mācību stundas. Tika novērots, ka skolēni ir aktīvi un piedalās mācību procesā, labprāt atbild uz skolotāja jautājumiem, iesaistās diskusijās un pilda uzdevumus. Klasē ir 10 meitenes un 4 zēni. Tika veikta arī skolēnu sekmju izpēte, novērtējot skolēnu mācību rezultātus. Literatūrā šajā klasē nav nesekmīgu skolēnu, tomēr vidējā vērtējuma amplitūda ir ļoti plaša, sākot ar 4 ballēm un beidzot ar nedaudz virs 9 ballēm. Klases kopējais vidējais vērtējums mācību priekšmetā literatūra ir 7,02. Tabulā norādīti katra skolēna vidējie vērtējumi literatūrā 11. klasē.

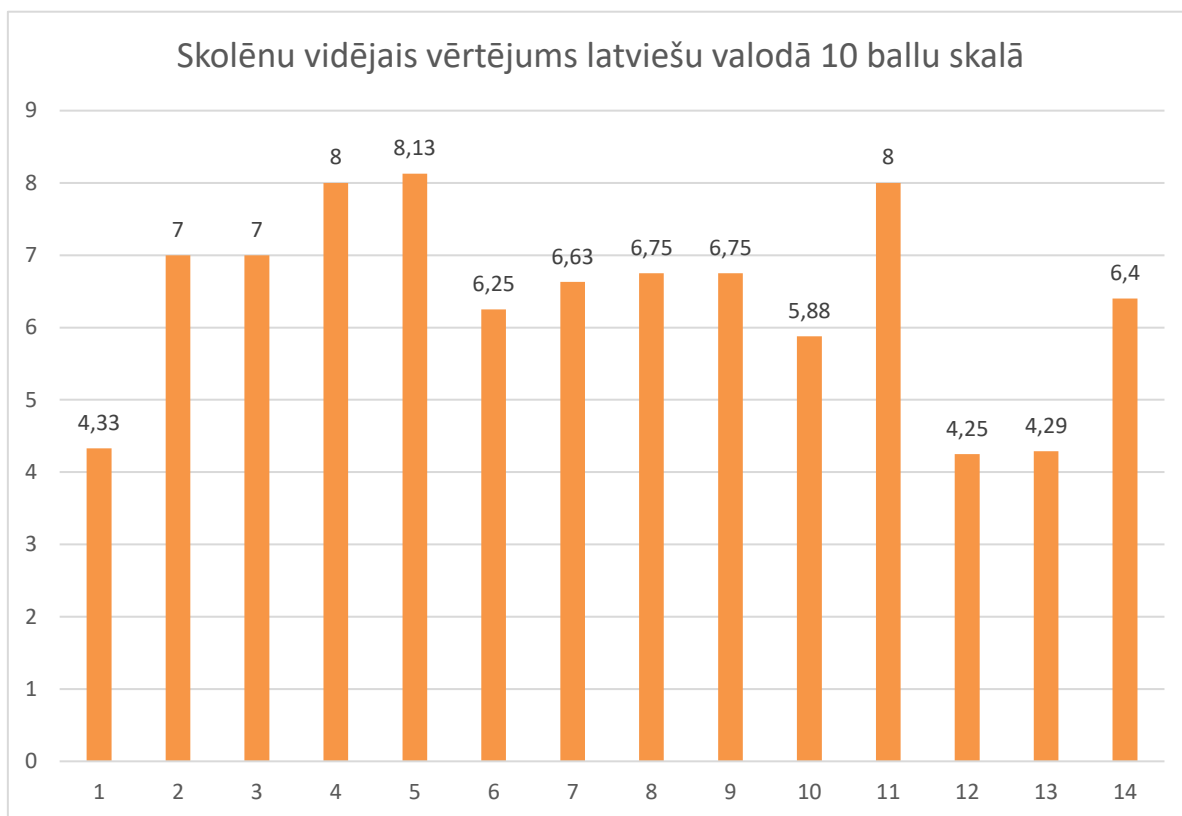
Tātad arī mācību procesa atspoguļojums vērtējumā parāda to, ka kopumā skolēni aktīvi strādā šajā mācību priekšmetā un iegūst pozitīvu vērtējumu par to, kas liecina par to, ka šie 11. klases skolēni ir motivēti apgūt literatūru un pilnveidot savu lasītprasmi.

Mācību stundu hospitēšanas laikā tika novērots, ka skolēni parāda labu sniegumu gan individuālā darbā, gan atbildot uz jautājumiem, gan strādājot grupās. Skolotājs piedāvāja daudzveidīgas mācīšanās metodes skolēniem, lai dažādotu mācību procesu un katrā no piedāvātajām metodēm skolēniem bija iespēja parādīt savas stiprās puses.

Novērojot stundas bija skaidrs, ka skolēnu rezultātus būtu iespējams uzlabot vēl augstākus, ja skolēni ik pa laikam nenodarbotos ar blakus lietām. Ļoti bieži tika novērots, ka skolēni mācību stundu laikā, paralēli mācību procesam, mēdza sarunāties, bet biežāk – lietot mobilās viedierīces. Lai gan mācību stundu laikā izmantot jebkādas mobilās viedierīces ir stingri aizliegts (ja vien tas nav nepieciešams mācību procesa ietvaros), tomēr skolēni bieži tika novēroti tās izmantojam. Tomēr šīs blakus darbības, lai arī bieži tika novērotas, tomēr tās netiek ilgstoši veiktas, un ļoti drīz skolēni tās pārtrauca darīt, turpinot strādāt pie mācību uzdevumiem. Biežāk šāda tendence tika novērota to skolēnu vidū, kuri ar uzdevumu ir tikuši galā ātrāk. Reizēm tas tika novērots to skolēnu vidū, kuru mācību sasniegumi ir augstāki nekā pārējiem klases biedriem, kas varētu liecināt par to, ka skolēni uzskata, ka ir apguvuši tēmu pietiekamā līmenī, lai gan patiesībā, iespējams šie skolēni varētu sasniegt vēl augstākus rezultātus, ja ik pa laikam nenovērstos no uzdevumiem, kas tiek doti izpildei, bet ar lielāku atdevi pievērstos to pildīšanai.

Pirms mācību stundu vadīšanas tika novērtētas skolēnu zināšanas un vidējie vērtējumi arī citos mācību priekšmetos un hospitētas stundas. Skolēnu sniegums citos mācību priekšmetos ir līdzīgs un kopumā klasi var vērtēt kā mācīties gribošu un ir vērojama aktīva iesaiste mācību procesā vienlīdz augstu visos mācību priekšmetos.

Salīdzinot skolēnu aktivitāti latviešu valodas stundās un literatūras stundās var teikt, ka tā ir līdzvērtīga, tomēr rezultāti augstāki ir tieši literatūras mācību priekšmetā. Latviešu valodas vidējais klases vērtējums ballēs ir 6,40, tātad par 0,62 zemāks nekā literatūra. Tabulā redzami vidējie skolēnu vērtējumi latviešu valodā.

Salīdzinot abas tabulas ir skaidri redzams, ka skolēnu interese ir lielāka literatūrā nekā latviešu valodā, jo to parāda arī rezultāts. Literatūrā vairāk skolēniem vidējais vērtējums sasniedz 7 balles vai augstāku rezultātu un tikai vienam skolēnam vidējais rezultāts ir 4 balles. Tajā pašā laikā latviešu valodā rezultāti, kas ir zem 7 ballēm ir vairāk.

Pirms latviešu valodas un literatūras stundu vadīšanas prakses ietvaros, šo mācību priekšmetu skolotāja informēja par vienu no skolniecēm, kuras rezultātus ietekmē veselības problēmas un šo problēmu dēļ skolniece ne vienmēr var pilnvērtīgi iesaistīties mācību procesā, sadarboties ar skolotāju vai klases biedriem, jo skolniecei ir nervu sistēmas attīstības traucējumi jeb autiskā spektra traucējumi. Tas nozīmē, ka skolniecei ir apgrūtināta spēja komunicēt un sadarboties. Saistībā tieši ar literatūras apguvi problēmas rada tas, ka skolniecei ir grūtības veikt uzdevumus, kas prasa radošumu un iztēli. Tā kā šī skolniece ļoti regulāri neapmeklē skolu, tas vēl vairāk ietekmē mācību priekšmetu apguvi.

Šī informācija par skolnieces veselības traucējumiem nozīmē, ka pirms literatūras stundu vadīšanas prakses laikā bija nepieciešams veikt atkārtotu izpēti par konkrētajiem attīstības traucējumiem, lai nodrošinātu skolnieces pilnvērtīgu iekļaušanu mācību procesā un palīdzētu veiksmīgi apgūt latviešu valodas un literatūras mācību tēmas.

Salīdzinot skolēnu uzvedību abos no šiem mācību priekšmetiem arī varēja novērot to, ka literatūrā skolēni daudz biežāk izvēlējās paši sniegt atbildes un mācīšanās bija skolēnu pašmotivēta, tomēr latviešu valodā tā bija vairāk skolotāja vadīta. Tas nozīmē, ka skolēnus saista literatūras apguve un viņi ir ieinteresēti literatūras kā mākslas priekšmeta apgūvē. Literatūras stundās skolēni labprāt meklēja atbildes uz jautājumiem, centās izprast literāro darbu nozīmi un jēgu, mēģināja izprast simbolisko nozīmi daiļdarbos, kuri tika aplūkoti gan mācību stundās, kuras tika hospitēts, gan tajās, kuras tika vadītas prakses laikā. Skolēni ļoti bieži parādīja ne tikai savu ieinteresētību notiekošajā mācību procesā, bet arī oriģinalitāti dažādu uzdevumu veikšanā un savās idejās.

Šajā klasē strādāt ir ļoti viegli tā iemesla dēļ, ka klase ir ļoti maza, tikai 14 skolēni kopā, bet mācību stundu laikā klasē parasti bija 10- 12 skolēni. Tas nozīmē, ka mācību procesa laikā ir iespējams iesaistīt pilnīgi visus skolēnus, katram ir iespēja izteikt savu viedokli, ir iespēja realizēt individuālu sadarbību ar katru no skolēniem un uzklaut visus. Mācību stundās ne tikai katram ir iespēja izteikt savas domas un viedokli par dažādiem apspriežamajiem jautājumiem un tematiem, bet arī iespējams veidot tādas stundas, kurās skolēniem ir jāuzstājas ar prezentāciju un katra grupa vai pat skolēni individuāli uzstājoties, var izsmieļoši izklāstīt sagatavoto materiālu, pietiek laiks, lai varētu pilnvērtīgi iedziļināties katra skolēna izstrādātajā materiālā un veidot diskusiju vai uzdot jautājumus par sagatavoto materiālu prezentācijai. Tas nozīmē, ka katra skolēna individuālajam sniegunam un ieguldījumam ir ļoti viegli sekot līdzi, līdz ar to tas atvieglo skolotāja darbu, apzinoties, pie kādiem jautājumiem katram no skolēniem atsevišķi, vai visai klasei kopumā, vēl ir jāstrādā. Ļoti viegli ir virzīt uz priekšu tālāko mācību procesu, redzot visu klasi kopumā un katru individuāli, jo šādā mazā klasē ir viegli noteikt, vai klase spēj tikt līdzi tam tematu mācīšanas ātrumam un izklāstam, kas ir paredzēts plānā, vai iespējams virzīties uz priekšu ātrāk, vai varbūt, nepieciešamības gadījumā, pakavēties pie kāda temata ilgāk, lai sasniegtu plānoto rezultātu. Vēl viens aspekts, kas padara strādāšanu mazā klasē produktīvāku ir tas, ka skolēnu nelielā skaita dēļ katras mācību stundas laikā ir iespēja dot vārdu katram individuāli. Tas nozīmē, ka visi skolēni iesaistās, katrs pilda stundas laikā dotos uzdevumus, ir viegli pārskatīt klasi, lai redzētu, vai ir kāds skolēns, kurš kādā brīdī pārtrauc mācību procesu, lai nodarbotos ar kaut ko citu paralēli, līdz ar to, skolotājs var ātri reaģēt, lai pārtrauktu šādas darbības, kuras skolēni var mēģināt veikt tajā laikā, kad nepieciešams strādāt ar stundai paredzēto mācību materiālu.

Lielākajā daļā mācību stundu, kuras tika hospitētas vai vadītas prakses ietvaros, skolēnu temps uzdevumu izpildē bija ļoti līdzīgs. Bija apmēram trešā daļa no klases, kas ar uzdevumiem gandrīz vienmēr tika galā nedaudz ātrāk, kā pārējā klase, bet parasti pārējā klases daļa drīz vien pievienojās.

Vērtējot skolēnu uzvedību mācību stundās, kuras tika hospitētas, tika noskaidrots, ka šajā klasē ir iespējams veikt dažāda veida uzdevumus, jo skolēni vienlīdz labi tiek galā ar uzdevumiem, kur jāstrādā ar teksta analīzi, vai tādiem uzdevumiem, kuru izpildē nepieciešama ļoti radoša pieeja. Skolēni ļoti labi prot izmantot iepriekš apgūtās zināšanas, lai tās liktu lietā jaunu uzdevumu izpildei.

Stundu cikla tematiskais plānojums

Šī temata apguvei 11. klasē tiek atvēlētas 3 mācību stundas.

1. Stundas temats – Jāņa ezeriņa personības iepazīšana
2. Stundas temats – daiļdarba “Mērkaķis” analīze
3. Stundas temats – Jāņa Ezeriņa daiļdarbu prezentācija

Pirmās divas mācību stundas ir pēc kārtas vienā dienā, jo šajā 11. klasē stundu sarakstā ir divas literatūras stundas pēc kārtas reizi nedēļā. Pirmajās divās stundās skolēni tiek ievadīti Jāņa Ezeriņa personībā un daiļrades specifikas ieskatā, kā arī patstāvīgi notiek vienas noveles lasīšana un pilnvērtīga analīze klasē, kā arī šīs analīzes pārrunāšana.

Pirmās mācību stundas lielākā daļa tiek veltīta tieši J. Ezeriņa biogrāfijas faktu aplūkošanai, informācijai par laikmetu, kurā dzīvojis autors, literatūras virzienu, kurā viņš rakstījis, kā arī ieskats rakstnieka daiļradē, galvenajās tēmās un šī rakstnieka īpašajai pieejai literatūras rakstīšanā.

Šis pirmais posms ir ļoti svarīgs, lai iepazīstinātu skolēnus ar pietiekami daudz informāciju, cik ir iespējams nepilnas mācību stundas laikā, lai skolēni saprastu, par kādu laiku šajās stundas tiek runāts, iepazītu autoru, saprastu, kas īpašs ir viņa daiļradē. Šī pirmā stundas daļa šī temata apgūvē ir nozīmīga, lai ieinteresētu skolēnus apgūt šī novelista daiļradi un apzinātos šo darbu vērtību latviešu literatūras vēstures kontekstā, jo literatūras stundās viens no svarīgākajiem literatūras skolotāja uzdevumiem ir rosināt skolēnus uzzināt vairāk un izvēlēties lasīt latviešu literātu darbus ne tikai literatūras kā mācību priekšmeta sakarā, bet arī brīvajā laikā, ņemot vērā, ka literatūras stundās apgūstamais literatūras apjoms nav pietiekami liels. Ir svarīgi, lai skolēni ne tikai lasa literatūru, bet lai lasa arī latviešu literatūru un novērtē latviešu rakstnieku devumu un ieguldījumu.

Tālākā pirmās stundas daļa un puse no otrās literatūras stundas tiek veltīta patstāvīgai lasīšanai. Skolēni lasa noveli “Mērkaķis”. Šis darbs tiek izvēlēts, jo lieliski atklāj to, ko mākslinieks savās novelēs parasti parāda, šis darbs nav grūti uztverams un spēj uzrunāt lasītāju ar pēkšņajiem notikumu pavērsieniem.

Šajā posmā svarīgākais ir skolēnu spēja strādāt individuāli. Skolēni lasa tekstu patstāvīgi un paralēli pilda skolotāja sagatavotu darba lapu, lai pēc individuāla darba to pārrunātu klasē kopīgi, izrunājot katru no punktiem, ar kuriem tika strādāts darba lapā.

Citās mācību stundās, strādājot ar citām tēmām un citu autoru darbiem, tika izvēlētas arī tādas metodes, kā pāru darbs vai grupu darbs, bet šajā stundā tika nolemts, ka jāstrādā arī pie individuāla darba attīstīšanas prasmēm, ņemot vērā, ka skolēniem jāspēj arī patstāvīgi veikt uzdevumus, kas ir svarīga prasme, kas ne tikai tiek pārbaudīta latviešu valodas un literatūras centralizētajā valsts eksāmenā, bet tā ir ļoti svarīga prasme, kas skolēniem jāattīsta, lai varētu patstāvīgi lasīt daiļliteratūru nesaistīti ar mācību procesu. Ja skolēni nespēj attīstīt sevī prasmi patstāvīgi lasīt, apgūt un analizēt literatūru, tad patstāvīga lasīšana kā brīvā laika pavadīšanas veids var nelikties saistošs, ja skolēns pats nespēj iedziļināties literārā darba būtībā un jēgā.

Trešā mācību stunda, kas atvēlēta šai tēmai, tiek veltīta dažādu daiļdarbu aplūkošanai, lai skolēni gūtu maksimālu priekšstatu par konkrēto autoru un viņa daiļradi. Šī stunda veltīta izlasīto noveļu analīzes prezentēšanai un diskusijai klasē.

Mācību stundās izmantotie materiāli.

Šajās mācību stundās, kurās notiek Jāņa Ezeriņa personības un daiļrades apguve tiek izmantota prakses skolotāja veidota prezentācija par rakstnieku, aptverot informāciju par nozīmīgākajiem biogrāfijas faktiem un galvenajām tendencēm daiļradē, lai skolēniem sniegtu pilnvērtīgu ieskatu par šī autora devumu latviešu literatūrā, par viņa nozīmību latviešu literatūras vēstures kontekstā. Šī materiāla izveidei tiek izmantotas divas literatūras mācību grāmatas 11. klasei un interneta avoti, lai ar šī prezentācijas palīdzību varētu skolēniem arī ilustrēt autora izskatu, kā arī noveļu krājumus vizualizēt.

Mācību stundās tiek izmantotas skolotāja veidotas darba lapas un mācību grāmata “Literatūras hrestomātija”, kurā atrodama Jāņa Ezeriņa novele “Mērkaķis”.

Mājas darbam skolēni izmanto skolotāja veidotu darba lapu. Skolēni izvēlas katrs citu rakstnieka noveli, kuru lasīs. Šīs noveles skolēni var atrast mājas lapā www.letonik.lv.

Izvēlētās mācību metodes darbam stundās un pamatojums

Latviešu valodas un literatūras skolotāja 11.a klasē deva norādījumu, ka Jāņa Ezeriņa personības un daiļrades tēmai tiek atvēlētas 3 mācību stundas, kuru laikā ir jāiekļaujas pilnvērtīgam ieskatam šī rakstnieka devumā literatūrā. Tā kā atvēlētais mācību stundu skaits ir mazs, bija nepieciešams izvēlēties piemērotākās mācību metodes, lai pēc iespējas plašāk varētu skolēniem atklāt šī rakstnieka daiļrades specifiku.

Lai skolēnus iepazīstinātu ar autora personību, tika izmantota skolotāja lekcija ar jautājumu un atbilžu metodi, lai ne tikai skolēnus informētu par šī literāta biogrāfiju, bet arī veicinātu skolēnu aktīvu iesaisti, runājot par laikmetu, kurā rakstnieks darbojies un literatūras virzienu, kuru tas pārstāv.

Strādājot ar šī rakstnieka daiļradi tika veidots individuāls darbs, lasot Jāņa Ezeriņa noveli "Mērkaķis" un strādājot pie šīs noveles analīzes. Patstāvīga darba lasīšana un analīze tika izvēlēta tādēļ, lai skolēnus motivētu darboties individuāli un attīstītu skolēnu prasmi analizēt daiļdarbu. Citās literatūras stundās, strādājot ar citiem latviešu rakstnieku darbiem tika izvēlētas arī tādas metodes, kā diskusija vai grupu darbs, tomēr strādājot ar šo tēmu, tika nolemts, ka tiks izmantots individuāls darbs. Šīs prasmes ir ļoti svarīgas, lai skolēni spētu patstāvīgi lasīt un izprast daiļdarbus un šādas prasmes tiek pārbaudītas arī vidusskolas noslēguma valsts pārbaudes darbā un ir jāveicina skolēnu patstāvīga lasīšana un prasmes analizēt daiļdarbus.

Tā kā mācību stundu skaits ir ļoti ierobežots šīs tēmas apguvei, tad padziļinātai Jāņa Ezeriņa daiļdarbu izpētei tika nolemts, ka skolēniem tiks uzdots mājas darbs, kura uzdevums ir katram izvēlēties vienu Jāņa Ezeriņa noveli. Tātad kopā klasē tiek izlasīti 15 šī autora darbi – viens kopā literatūras stundā un 14 citi darbi, kurus skolēni lasa patstāvīgi mājās un veic šo darbu analīzi. Rezultātā skolēniem ir jāveido prezentācija par savu izlasīto noveli, lai ar to iepazīstinātu klases biedrus.

Šāda patstāvīgā darba mērķis ir īsā laikā parādīt skolēniem pēc iespējas vairāk šī rakstnieka darbus un ieinteresēt šī autora daiļrades patstāvīgā lasīšanā ārpus literatūras mācību stundu konteksta. Kopumā katrs skolēns būs patstāvīgi lasījis divas no Jāņa Ezeriņa novelēm un veicis patstāvīgu šo noveļu analīzi, kas pilnveidos un attīstīs skolēnu prasmi

strādāt individuāli. Šo darbu prezentācijas veidošana skolēniem attīstīs prasmi veidot elektronisku materiālu, formulēt savas domas. Darba prezentēšana dod skolēniem pieredzi runāt auditorijas priekšā un atbildēt uz jautājumiem.

Lai gan šīs tēmas apgūšanai ir dotas tikai 3 mācību stundas, tomēr skolēni būs ieguvuši daudzveidīgu un pilnvērtīgu informāciju par pašu rakstnieku, kā arī būs guvuši pietiekami plašu ieskatu autora daiļradē, lai varētu novērtēt šī literāta devumu latviešu literatūrā un daiļdarbu specifiku. Tajā pašā laikā skolēniem šajā īsajā laika posmā tiks piedāvātas dažādas sadarbības metodes, kas nodrošina dažādu zināšanu un prasmju pilnveidi, kas skolēniem palīdzēs vairot savu zināšanu bāzi un attīstīt dažādas mācīšanās metodes.

Jāņa Ezeriņa personībai un daiļradei veltīto mācību stundu .norise

11. a klasē

Mācību stundu norises konspekts.

Stunda:	Literatūra	
Klase:	11. a klase	
Skolēnu skaits klasē:	14	
Datums:	25.04.	
Temats:	Jāņa ezeriņa personība.	
Sasniedzamais rezultāts. Mērķis:	Skolēni iepazīst autora biogrāfiju un gūst ieskatu par daiļrades specifiku.	
Mācību stundā izmantotās metodes:	Skolotāja lekcija; Jautājumi un atbildes; Individuāls darbs ar noveles analīzi.	
Mācību grāmatas un līdzekļi:	Skolotāja veidota prezentācija par J. Ezeriņu. Latviešu literatūras hrestomātija 11. klasei.	
Vērtēšana:		
Stundas (struktūra) gaita:	Ievaddaļa: Skolotāja veidota prezentācija tiek rādīta skolēniem. Prezentācijā ir ievietota informācija par Jāņa Ezeriņa biogrāfijas faktiem, reālisma literatūras virzienu un Jāņa ezeriņa daiļrades raksturojumu. J. Ezeriņš..ppt	Skolēni klausās informāciju par J. Ezeriņu, atbild uz skolotāja jautājumiem.

	Jautājumi skolēniem: • Raksturojiet reālisma virzienu literatūrā! • Kādas ir reālisma virziena galvenās pazīmes? • Nosauciet piemērus reālisma virziena daiļdarbiem ,kas ir lasīti klasē! • Vai jūs esat iepriekš dzirdējuši par rakstnieku Jāni Ezeriņu? Ko tieši? Skolēniem pēc prezentācijas ir iespēja uzdot jautājumus par rakstnieku un viņa daiļradi. Galvenā stundas daļa: Skolotāja izdala skolēniem mācību grāmatas, kurās ir atrodama J. Ezeriņa novele “Mērkaķis”. Skolēni lasa noveli un pilda skolotāja izstrādātu darba lapu. Skolēni pilda šo uzdevumu līdz macību stundas beigām un turpina otrajā mācību stundā. Otrās mācību stundas	Skolēni saņem darba lapas un mācību grāmatas, sāk darbu pie noveles analīzes. Skolēni pārtrauc darbu pie šī uzdevuma, kad atskan zvans. Atskanot zvanam uz stundu, turpina darbu. Skolēni mutiski atbild uz skolotāja jautājumiem par noveles analīzi.

	nobeigums: Skolotāja kopā ar skolēniem sāk pārrunāt noveles analīzi. Tiek pārrunāts katrs no analīzes punktiem, kas iekļauti darba lapā.	
Mājas darbs:	Katram skolēnam jāizvēlas viena J. Ezeriņa novele, par kuru jāuzraksta analīze. Mājas darbs tiks prezentēts nākamajā literatūras stundās.	

Stunda:	Literatūra	
Klase:	11. a klase	
Skolēnu skaits klasē:	14	
Datums:	2.05.	
Temats:	Jāņa Ezeriņa daiļrade	
Sasniedzamais rezultāts. Mērķis:	Skolēni iepazīst vairākus no rakstnieka darbiem, uzzina, kāda veida darbus rakstnieks ir rakstījis un iepazīst to analīzi.	
Mācību stundā izmantotās metodes:	Skolēnu prezentācija; Jautājumi un atbildes; Diskusija	
Mācību grāmatas un līdzekļi:	www.letonika.lv (šajā adresē skolēni ir mājās lasījuši rakstnieka J. Ezeriņa noveles. Skolēnu izstrādāta daiļdarbu analīzes prezentācija.	
Vērtēšana:		
Stundas (struktūra)	Ievaddaļa: Skolotāja uzdots	Skolēni sagatavo savus

gaita:	skolēniem jautājumus par mājas darba izpildi. • Vai vis skolēni ir izpildījuši mājas darbu? • Vai mājas darba izpilde nesagādāja grūtības? • Kas tieši sagādāja grūtības mājas darba izpildē? • Kas visvairāk patika, veicot šo mājas darbu? Galvenā stundas daļa: Pa vienam klases priekšā nostājas katrs skolēns un atbild par izlasīto noveli, nosauc noveles nosaukumu, un runā par katru no darba lapā iekļautajiem punktiem. Skolotāja katram skolēnam uzdod papildus jautājumus par izlasīto noveli. • Kas Tevi visvairāk uzrunāja šajā darbā? • Kas Tev visvairāk patika vai nepatika šajā novelē? • Vai lasot bija kādas grūtības saprast galveno ideju? • Kā • Vai tu gribētu izlasīt vēl kādu no šī rakstnieka novelēm?	mājas darbus, atbild uz skolotāja jautājumiem, gatavojas prezentēt savus mājas darbus. Skolēni nostājas klases priekšā un runā par izlasīto daiļdarbu. Skolēni atbild uz skolotājas jautājumiem.

	Pēc katras noveles analīzes prezentācijas skolotāja uzdod jautājumu klasei par prezentēto darbu. • Kā jums patika šī darba ideja? • Vai jūs gribētu izlasīt šo noveli? Mācību stundas nobeigums: Skolotāja kopā ar skolēniem pārrunā šo mājas darbu, ko skolēni ieguva, lasot katrs citu noveli, ko skolēni ieguva, klausoties dažādu noveļu analīzi.	Skolēni atbild uz jautājumiem, kas paredzēti pārējai klasei.
Mājas darbs:	Skolēniem pēc šīs stundas netiek uzdots mājas darbs.	

Mācību izmēģinājuma darbības izvērtējums un analīze

Mācību stundas, kurās tika izmēģināts variants, kādā veidā iespējams apgūt tēmu par Jāņa Ezeriņa personību un daiļradi bija izdevušās un tika realizētas visas tās idejas, ko bija plānots realizēt.

Galvenā problēma, ar ko nācās saskarties, bija nelielais laika apjoms, kas bija paredzēts tieši šī temata apguvei, tādēļ bija jāmeklē risinājumi, ar kādu metožu palīdzību un kādā veidā iespējams šajā nelielajā mācību stundu apjomā pilnvērtīgi apgūt jautājumus, kas saistīti ar Jāņa Ezeriņa daiļrades apgūšanu. Tieši šī nelielā stundu apjoma dēļ, tika izvēlētas šādas darba metodes, kas ne tikai ļauj skolēniem pēc iespējas plašāk apgūt šī rakstnieka daiļradi, bet arī attīsta patstāvīga darba prasmes, kas ir ne mazāk svarīgas.

Prezentācija tika izvēlēta, lai skolēniem īsi un kodolīgi, tomēr akcentējot būtiskāko, varētu parādīt ieskatu par rakstnieku, viņa laiku, būtiskākajām tendencēm šajā laikā, rakstnieka izvēlētajā literatūras virzienā un daiļrades galvenajās īpašībās. Ar prezentācijas palīdzību skolēniem var labi parādīt galvenos atslēgas vārdus, par kuriem jāatceras, runājot par šo tematu. Skolēniem ir atšķirīgs veids, kādā viņi vislabāk var apstrādāt un uztvert informāciju, tādēļ ar šīs metodes palīdzību var maksimāli piekļūt visu skolēnu spējai uztvert apgūstamo materiālu. Gan skolēni, kuriem ir vizuālā uztvere, gan tie, kuriem ir attīstītāka audiālā uztvere, bija iespējams iegūt pilnvērtīgu informāciju par turpmākajās stundās apgūstamo materiālu. Skolēni varēja veikt pierakstus no šīs izveidotās prezentācijas un papildus informācijai, kas tika izcelta ar atslēgas vāru palīdzību, skolēni varēja arī aplūkot dažus attēlus, lai spētu vizualizēt rakstnieku.

Prezentācija ir labs materiāls, kuru sagatavojot mācību stundai, vienmēr var izmantot atkārtoti un katru reizi izmantojot, iespējams to papildināt ar vēl jaunu informāciju, ja tas nepieciešams. Elektronisko materiālu izmantošana atvieglo arī darbu stundās, jo ļoti daudz iespējams parādīt un pastāstīt, nekavējot laiku.

Skolēni arī mūsdienās ir ļoti atvērti dažādu elektronisko materiālu izmantošanai un ir ļoti svarīgi parādīt, kā dažādas elektroniskās iekārtas un tehnoloģiju attīstību iespējams iekļaut mācību procesā un izmantot šīs ierīces jēgpilni. Par to, ka mūsdienu skolotājam vairs nav jābaidās izmantot dažādas viedierīces mācību procesā tiek runāts daudz. Arī nesen apmeklētajosursos par kompetenču peieju izglītībā šis bija viens no jautājumiem, kas tika

akcentēts. Tas nozīmē, ka skolēniem ir jārāda, kā veiksmīgi izmantot elektroniskos resursus mācību procesā, kā arī jā māca, kā skolēni paši var izmantot tos, lai mācītos. Elektronisko materiālu izmantošana arī ir ļoti efektīva tādā ziņā, ka skolēni var tos izmantot atrodoties jebkurā vietā, ne tikai mājās vai skolā.

Pēc prezentācijas parādīšanas skolēniem, notika darbs pie noveles lasīšanas. Skolēni patstāvīgi lasīja Jāņa Ezeriņa noveli "Mērkaķis". Šīs noveles analīzi arī skolēni veica patstāvīgi.

Lai gan mūsdienu skolēnam nepieciešams attīstīt prasmes sadarboties un strādāt grupās un citos stundu tematos tika izmantotas tādas metodes, kā pāru darbs vai grupu darbs, jo skolēniem reizēm problēmas sagādā pienākumu sadale grupā, spēja sadarboties ne vienmēr skolēniem ir labā līmenī, tomēr šī temata apgūvē tika nolemts izmantot patstāvīga darba metodi, lai rosinātu skolēnus nevis gaidīt atbildes vienam no otra, bet gan mudināt viņus pašus domāt un iedziļināties daiļdarbā. Skolēniem šis uzdevums īpašas grūtības nesagādāja. Viņi spēja gan patstāvīgi izlasīt darbu, gan strādāt pie noveles analīzes. Skolēni darbu paveica diezgan līdzīgā ātrumā, tādēļ bez kavēšanās bija iespējams sākt darbu pie kopīgas diskusijas pie darba analīzes.

Pēc šīm divām mācību stundām bija panākts vēlamais rezultāts – skolēni gan bija iepazinuši J. Ezeriņa personību, gan izmēģinājuši rakstīt šī autora noveles analīzi, mēģinot izprast noveli "Mērkaķis". Šīs divas mācību stundas bija ļoti svarīgas, lai skolēnus sagatavotu mājas darba izpildīšanā. Ar mājas darbu skolēni tika galā. Skolēni parādīja interesi par šī autora darbiem. Skolēni pozitīvi vērtēja citu klases biedru uzstāšanos un atzinīgi novērtēja gan noveles, kuras bija lasījuši paši, gan tās, kuras prezentēja pārējie klases biedri.

Prezentācija arī kā viena no svarīgām prasmēm, kas skolēniem ir jāattīsta. Šajā klasē tika konstatēts, ka skolēni prot runāt, prot aizstāvēt savas domas. Skolēni centās aizstāvēt katru ideju, par kuru runāja, pamatojot savus izteikumus ar to, ko ir atraduši tekstā, ko no tā ir sapratuši. Lai gan ne vienmēr un ne visas idejas, par kurām iestājās skolēni, aizstāvēt savu analīzi, bija korektas, tomēr ir ļoti labi, ka skolēni mācās runāt, ka viņi prot runāt, ka prot aizstāvēt savas idejas un domas, ka var redzēt ieguldītu darbu. Skolēni labprāt arī apmainījās ar viedokļiem un pauda savas domas par daiļdarbiem, irus nebija lasījuši, bet bija prezentējuši citi klases biedri. Tas nozīmē, ka šī temata apguves posma rezultāts arī tika sasniegts – skolēnos tika radīta interese par konkrētā rakstnieka daiļradi, viņus ieinteresēja šī

autora rakstīšanas stils, šī autora idejas, kas tiek paustas ar literatūras palīdzību. Skolēnus uzrunāja īpatnējā rakstīšanas maniere, kas piemīt rakstniekam, tādēļ var apgalvot, ka mājas darba izvēle bija veiksmīga un iedvesmoja skolēnus lasīt vēl citus autora darbus.

Uzdevums nebija viegls, mēģinot dažās mācību stundās iekļaut pēc iespējas vairāk informācijas, lai tajā pašā laikā šīs tēmas apguve būtu pilnvērtīga, nevis virspusēja vai pavirša, tomēr tika atrasts risinājums, ar kādu metožu palīdzību visefektīvāk panākt vēlamu rezultātu, lai skolēni gūtu labu priekšstatu par Jāni Ezeriņu un spētu lasīt viņa darbus patstāvīgi.

Sadarbība ar skolēniem šajās stundās bija ļoti veiksmīga. Skolēni labprāt iesaistījās mācību procesā, uzmanīgi klausījās skolotāja prezentāciju par rakstnieku, atbildēja uz jautājumiem. Katram skolēnam bija iespēja izteikties šo mācību stundu laikā. Skolēni gan atbildēja uz jautājumiem šīs tēmas ievaddaļā, gan veiksmīgi strādāja ar uzdevumiem, analizējot daiļdarbu. Nebija tādas situācijas, kad kādam skolēnam nebūtu, ko teikt par kādu no jautājumiem. Skolotājam nenācās izsaukt atsevišķus skolēnus pašam, lai varētu klasē kopā pārrunāt analizēto noveli, jo skolēni ļoti aktīvi paši iesaistījās mācību procesā, atbildēja uz jautājumiem, pamatoja savu viedokli, dalījās savās sajūtās par daiļdarbu, runāja par tēmas aktualitāti. Gandrīz katram bija, ko teikt, kad tika uzdoti jautājumi par to, vai un kā patika konkrētais stundā analizētais daiļdarbs. Arī stundā, kad skolēniem bija jāprezentē individuāli lasītie darbi, nebija tā, ka skolēns norunātu savu mājas darbu un nevienam nebūtu, ko pateikt par prezentēto daiļdarbu. Klase labi strādāja ar visiem piedāvātajiem uzdevumiem šī temata apgūvē.

Diemžēl problēma bija ar to aspektu, ka skolēni bija aizmirsuši pierakstīt to darbu nosaukumus, kas viņiem bija jāizlasa, tādēļ daži skolēni izlasīja vienu un to pašu darbu, bet tas nebija šķērslis, jo katram no šiem skolēniem tāpat bija savs viedoklis, savs skatījums uz šiem darbiem un izvērtās interesantas diskusijas arī to skolēnu starpā, kuri bija izlasījuši vienus un tos pašus darbus.

Skolniece, kurai ir attīstības traucējumi nebija līdz galam sapratusi uzdevumu un izvēlējās lasīt to pašu darbu, kas tika analizēts jau klasē.

Secinājumi.

Nevar noliegt, ka šis ir viens no tiem rakstniekiem, kurš ļoti uzrunāja mani literatūras vēstures studiju kursā. Šī rakstnieka devums latviešu literatūrā viennozīmīgi ir liels un viņa darbi ir neatkārtojami. Tādēļ, izvēlējos šo novelistu parādīt vidusskolas skolēniem, jo ir ļoti svarīgi, lai skolēni atcerētos par šī rakstnieka devumu. Galvenais mērķis bija rosināt skolēnus arī patstāvīgi vēlēties izzināt Jāņa Ezeriņa daiļradi tā iemesla dēļ, ka mācību stundu skaits, kas tiek atvēlēts šai tēmai ir ļoti neliels un šajā nelielajā mācību stundu skaitā nav iespējams pilnvērtīgi kopā ar skolēniem apgūtu vairākas no rakstnieka novelēm. Bet tika atrasts risinājums, kā to izdarīt, lai skolēni gūtu daudzpusīgu priekšstatu par Jāni Ezeriņu un viņa daiļradi, ļaujot skolēniem ielūkoties vairākos no viņa darbiem, tādējādi rosinot vēlmi pašiem izlasīt vēl citas noveles.

Rezultāts šīm mācību stundām bija tāds, ka skolēni bija izlasījuši katrs vismaz divas autora noveles. Viena no tām bija "Mērķis", otra bija jāizvēlas katram sava. Ar šo otru, pašizvēlēto noveli, skolēni iepazīstināja klasi, tādējādi kopumā aptverot vairākus no viņa darbiem.

Tā kā pēdējā no stundām par Jāni Ezeriņu, skolēni labprāt iesaistījās diskusijā par viņa daiļradi, par atsevišķu noveļu tēmām un aktualitāti, tad ir skaidrs, ka mērķis ir daļēji sasniegts, jo skolēni bija gatavi runāt par rakstnieka darbiem, viņiem bija savas domas un sajūtas gan pēc darbu izlasīšanas, gan pēc klases biedru prezentācijas par citām novelēm, kuras viņi nebija lasījuši. Tātad, tas nozīmē, ka skolēnos tika rosināta vēlme iedziļināties daiļdarbos un pārrunāt tajos aktualizētās tēmas un problēmas.

Vēl viens no pierādījumiem, ka mērķis tika sasniegts bija tas, ka divi no skolēniem bija izlasījuši ne tikai vienu bet divas šī rakstnieka noveles (vienu, kas bija jāizlasa obligāti mājas darba izpildei, otru paši brīvprātīgi). Atbildot uz jautājumu, kādēļ skolēni nolēma izlasīt vēl kādu no Jāņa Ezeriņa darbiem, skolēni teica, ka viņus patiesi bija ieinteresējis šis rakstnieks un tādēļ bija motivēti uzzināt, kādus vēl darbus viņš ir rakstījis.

Šī atziņa radīja gandarījuma sajūtu, saprotot, ka vismaz atsevišķus skolēnus bija izdevies ieinteresēt patstāvīgi izvēlēties lasīt vēl kādu no šī rakstnieka darbiem, kas bija arī sākotnējais mērķis, jo literatūras stundu laikā nav iespējams pilnvērtīgi izvērtēt visu

latviešu rakstnieku devumu literatūrā vai ārzemju autoru. Literatūras mācību stundas skolēniem ļauj parādīt dažādus virzienus, kuros ir iespējams doties, dažādus autorus, ar kuru daiļradi iespējams iepazīties padziļināti pēc tam, kad kāds no autoriem ir iepazīts mācību procesā. Literatūras skolotājs ne tikai māca literatūru un māca par to, kādi rakstnieki ir dzīvojuši vai dzīvo, bet literatūras skolotāja uzdevums ir arī rosināt skolēnos vēlmi pašiem izzināt dažādu rakstnieku daiļradi un iepazīties ar to un daļēji šis mērķis tika sasniegts, jo tajā brīdī, kad notika šīs mācību stundas, no vienpadsmit skolēniem, kas bija ieradušies uz šīm stundām un apguva šo tēmu, divi skolēni bija motivēti iepazīt vēl vairāk no šī rakstnieka daiļrades, kā to atļāva stundu tematiskais plānojums.

Izmantotā literatūra

1. Ausekle D. Jānis Ezeriņš – latviešu noveles meistars. Rīga, Latvijas PSR Zinību biedrība, 1979., 23 lpp.
2. Ausekle, D., Auseklis, U., Bergmane, I., u.c. Literatūra 11.klasei. Eksperimentāla mācību grāmata. Rīga: Zvaigzne ABC, 1996
3. Bērsone I. Jānis Ezeriņš.- Grāmatā “Latviešu un cittautu literatūra”. Rīga, Zvaigzne, 1969., 164.-165. lpp.
4. Egle K. Atmiņas.- R: Liesma, 1972., 271.-279. lpp.
5. Gaile M. Literatūras teorija. Palīgīdzeklis vidusskolu skolēniem. – R.: Zvaigzne, 1968. – 148.-149. lpp.
6. Knope E. Jānis Ezeriņš – izcils latviešu novelists.- Grāmatā “Jānis Ezeriņš. Noveļu izlase”. Rīga, Zvaigzne ABC, 1996., 5.-11. lpp.
7. Latvijas Padomju enciklopēdija.- Rīga, Galvenā enciklopēdiju redakcija, 1983., 3. sēj., 245. lpp.
8. Smilktiņa Benita, Novele. Stili, virzieni, personības latviešu novelē (līdz 1945. Gadam). Rīga: Zinātne, 1999
9. Vēvere V. Proza. Grāmatā: Latviešu literatūras vēsture. – 1.sēj. – R.: Zvaigzne ABC, 1998. – 288.-327. lpp.
10. Zimule Ē. Ievadam. Grāmatā: Latviešu rakstnieku stāsti un noveles. Red. B. Cimermane. – R.: Zvaigzne ABC, 1996. – 5.-11. lpp.
11. <https://www.letonika.lv/literatura/Section.aspx?f=1&id=2191067&r=145>

Pielikums 1

Prezentācija, kas tika izmantota literatūras mācību stundā par tēmu Jāņa Ezeriņa personība un daiļrade.

Reālisms 19. gs. literatūrā

- ▶ Reālisms (no latīņu: realis – ‘priekšmetisks’, no latīņu: res – ‘lieta’)
- ▶ Eiropas mākslas un literatūras virziens.
- ▶ Radās Eiropā kā romantisma noliegums
- ▶ Patiesi īstenības attēlojums.
- ▶ Centās patiesi objektīvi atspoguļot dzīvi, galveno vērību pievēršot tipiskajam – ikdienas dzīvei un rūpīgi vērotajai sociālajai videi.
- ▶ Protests pret romantismam un klasicismam raksturīgo idealizēšanu, mitoloģiskajām tēmām, izdomātajiem majestātiskajiem dabasskatiem.

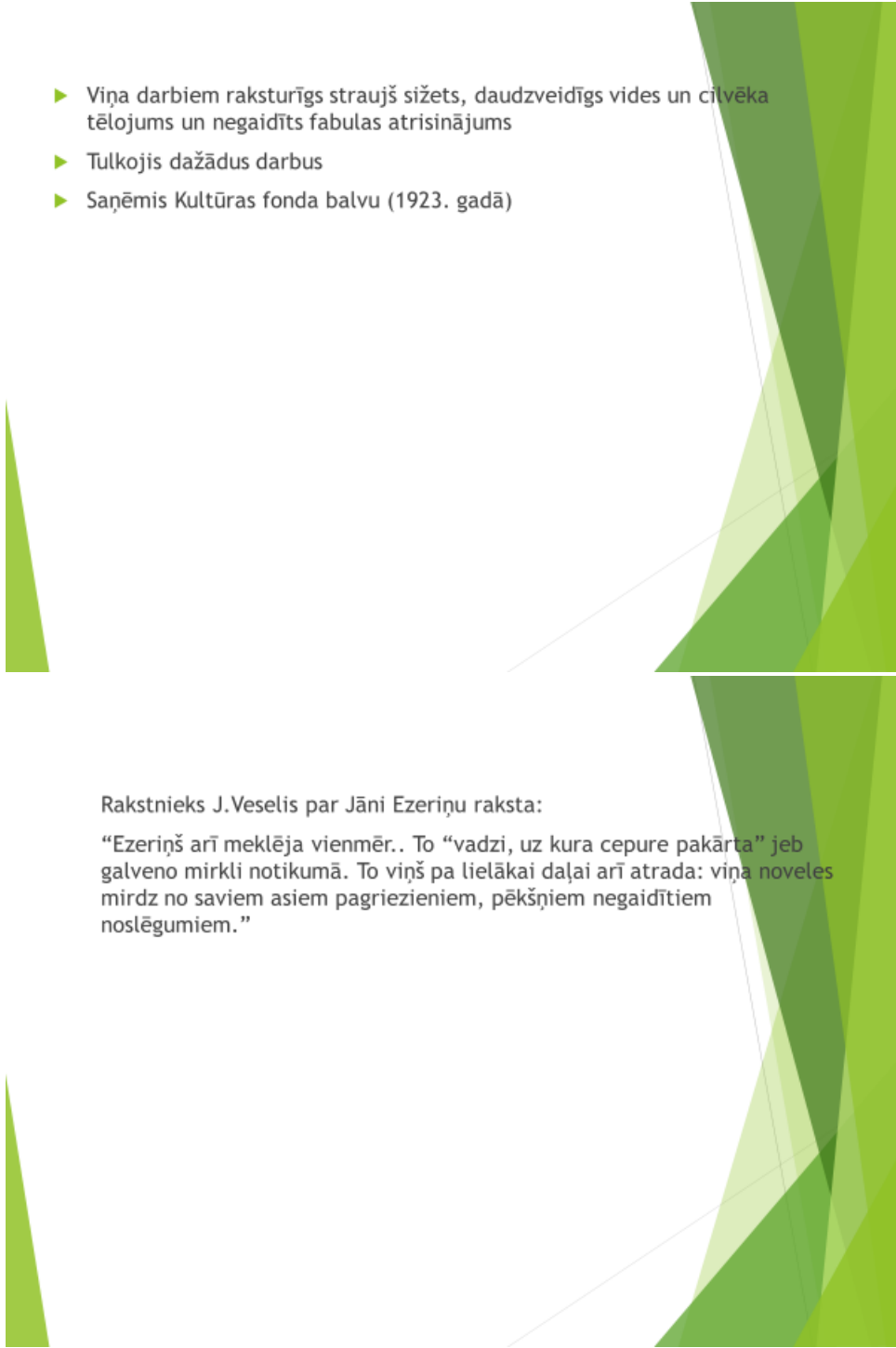
Reālisms latviešu literatūrā

- ▶ Klasisko tradīciju un jaunākās Rietumu novelistikas ietekme.
- ▶ Izmanto literatūrā plaši pazīstamas kompozicionālas formas (ietvara vai gredzenveida kompozīcija, atmiņu stāstījums, novele- pasaka, novele - diskusija).
- ▶ Nozīmīgs motīvs - dvēseles nemiers.
 - ▶ Piemēram, J.Ezeriņa darbos kādi psihiski kompleksi nomoka tēlus, kāda dīvainība, apsēstība tiek tēlota daudzveidīgi.

Jānis Ezeriņš

- ▶ Rakstnieks
- ▶ Dzimis 1891. gadā Biksēres (tagadējā Sarkanu) pagastā, saimnieka ģimenē
- ▶ Miris 1924. gadā Rīgā
- ▶ Mācījies Vanagpakalnes pamatskolā, Cesvaines un Lazdonas draudzes skolā
- ▶ Beidzis Valkas skolotāju semināru Valmierā
- ▶ Strādājis par skolotāju Lazdonā, Barkavā un Saikavā
- ▶ Piedalījies sabiedriskajā dzīvē, teātra izrādēs, spēlējis pasākumos vijoli, vadījis kori

- ▶ 1914. gadā mobilizēts armijā, taču veselības dēļ atvaļināts
- ▶ Ārstējies no tuberkulozes
- ▶ Bija laikrakstu "Līdums" un "Dzimtenes Atbalss" literārais līdzstrādnieks
- ▶ No 1919. līdz 1922. gadam vadījis laikraksta "Brīvā Zeme" literāro daļu
- ▶ Pirmā publikācija- dialogs "Veltas bailes"
- ▶ Ir īsprozas meistars
- ▶ Rakstījis galvenokārt anekdotiskās noveles žanrā

-
- ▶ Viņa darbiem raksturīgs straujš sižets, daudzveidīgs vides un cilvēka tēlojums un negaidīts fabulas atrisinājums
 - ▶ Tulkojis dažādus darbus
 - ▶ Saņēmis Kultūras fonda balvu (1923. gadā)

Rakstnieks J.Veselis par Jāni Ezeriņu raksta:

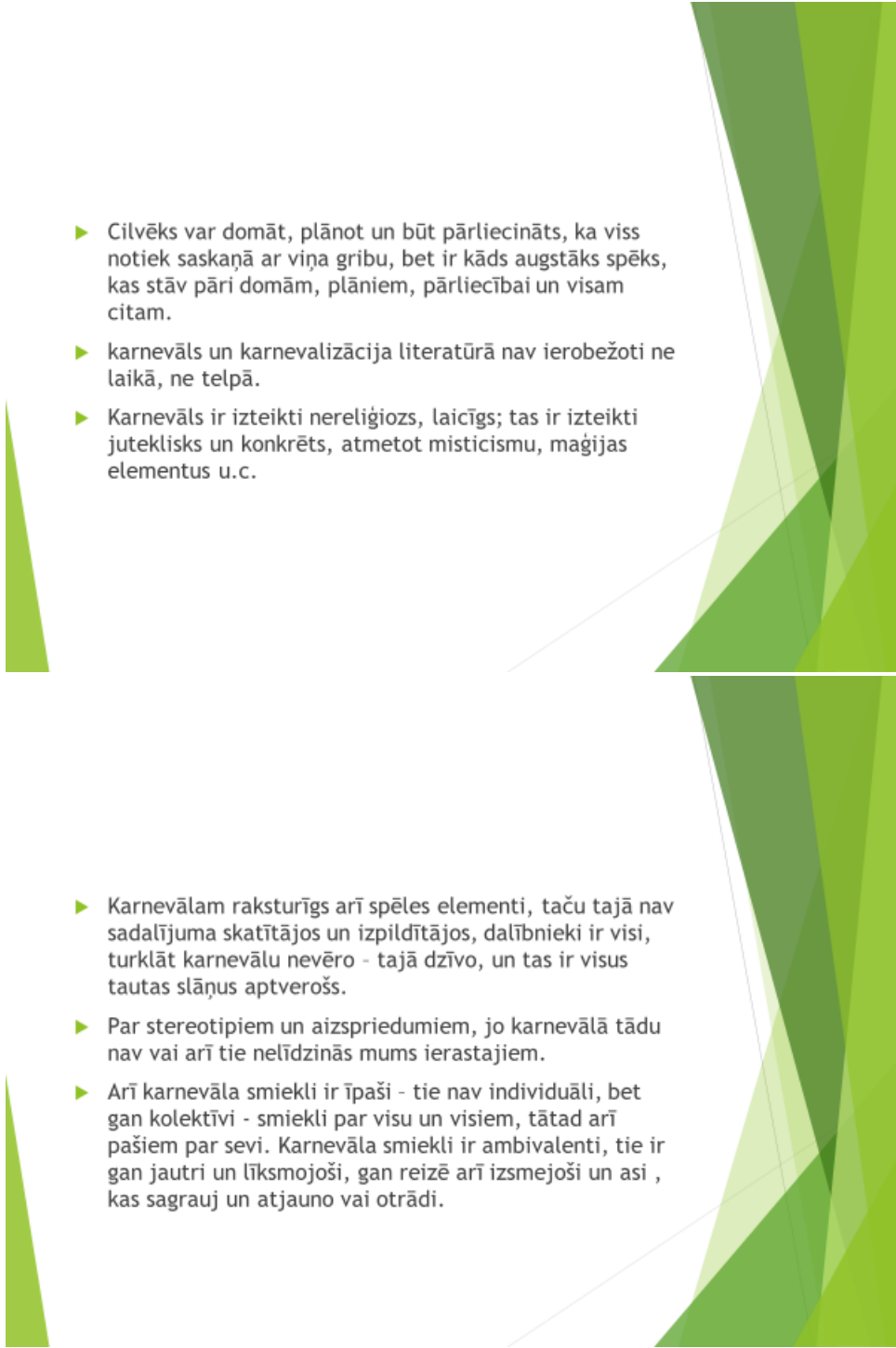
“Ezeriņš arī meklēja vienmēr.. To “vadzi, uz kura cepure pakārta” jeb galveno mirkli notikumā. To viņš pa lielākai daļai arī atrada: viņa noveles mirdz no saviem asiem pagriezieniem, pēkšņiem negaidītiem noslēgumiem.”

J. Ezeriņa daiļrade.

- ▶ Jāņa Ezeriņa darbos ir trīs literatūras virzienu integrācija - **Romantisms, reālisms un impresionisms.**
- ▶ No **romantisma** virziena parādās tipiski romantiskie varoņi vai etaloni, neparasta personība, kas paceļas pāri ikdienišķajai apkārtnē.
- ▶ No **reālisma** virziena J. Ezeriņa literatūrā ienāk ikdienas dzīves tēlojums.
- ▶ No **impresionisma** literatūras virziena parādās vēlme apturēt mirkli, krāsu, gaismu, montāžas principa lietojums.

Karnevalizācija J. Ezeriņa literatūrā.

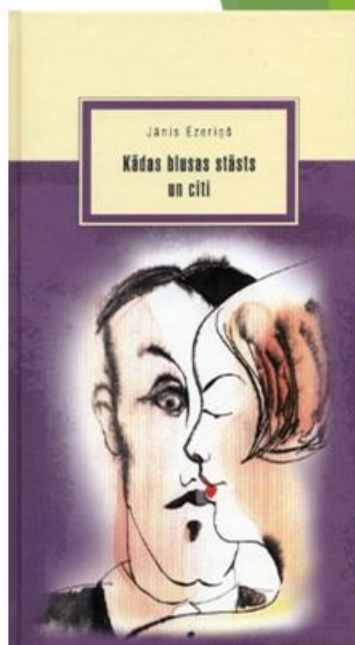
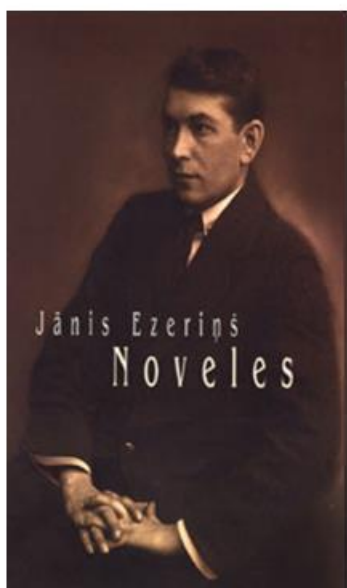
- ▶ Renesanses groteskā traģiskais un komiskais vijas kamolā.
- ▶ Smieklīgais un traģiskais dzīvē vienmēr ir blakus. Dzīvē nav nekā tik smieklīga, kas nākamajā brīdī nevarētu būt traģisks un dzīvē nav nekā tik traģiska, kas nevarētu kļūt smieklīgs.
- ▶ Anekdote un dzīve.

-
- ▶ Cilvēks var domāt, plānot un būt pārliecināts, ka viss notiek saskaņā ar viņa gribu, bet ir kāds augstāks spēks, kas stāv pāri domām, plāniem, pārliecībai un visam citam.
 - ▶ karnevāls un karnevalizācija literatūrā nav ierobežoti ne laikā, ne telpā.
 - ▶ Karnevāls ir izteikti nereligiōzs, laicīgs; tas ir izteikti juteklisks un konkrēts, atmetot misticismu, maģijas elementus u.c.

- ▶ Karnevālam raksturīgs arī spēles elementi, taču tajā nav sadalījuma skatītājos un izpildītājos, dalībnieki ir visi, turklāt karnevālu nevēro - tajā dzīvo, un tas ir visus tautas slāņus aptverošs.
- ▶ Par stereotipiem un aizspriedumiem, jo karnevālā tādu nav vai arī tie nelīdzinās mums ierastajiem.
- ▶ Arī karnevāla smieklī ir īpaši - tie nav individuāli, bet gan kolektīvi - smieklī par visu un visiem, tātad arī pašiem par sevi. Karnevāla smieklī ir ambivalenti, tie ir gan jautri un līksmojoši, gan reizē arī izsmejoši un asi, kas sagrauj un atjauno vai otrādi.

- ▶ Karnevālam raksturīgs arī spēles elementi, taču tajā nav sadalījuma skatītājos un izpildītājos, dalībnieki ir visi, turklāt karnevālu nevēro - tajā dzīvo, un tas ir visus tautas slāņus aptverošs.
- ▶ Par stereotipiem un aizspriedumiem, jo karnevālā tādu nav vai arī tie nelīdzinās mums ierastajiem.
- ▶ Arī karnevāla smieklī ir īpaši - tie nav individuāli, bet gan kolektīvi - smieklī par visu un visiem, tātad arī pašiem par sevi. Karnevāla smieklī ir ambivalenti, tie ir gan jautri un līksmojoši, gan reizē arī izsmejoši un asi, kas sagrauj un atjauno vai otrādi.

Literatūras avoti

- ▶ www.literature.lv
- ▶ <http://images.google.lv>
- ▶ Literatūra 11. klasei
- ▶ Literatūra 11. klasei

Uzdevumi.

- ▶ Izlasīt J. Ezeriņa noveļi «Mērkaķis»
- ▶ Aizpildīt darba lapu.
- ▶ Pārrunāt noveles analīzi klasē.

- ▶ Noveles tēma un raksturojums
- ▶ Problēmas raksturojums
- ▶ Vēstījuma veidojums
- ▶ Kompozīcija (Ekspozīcija, darbības attīstība, kulminācija, atrisinājums)
- ▶ Tēlu raksturojums (Cik un kādi?)
- ▶ Valoda (Kāda ir valoda, teikumi, epiteti, metaforas, salīdzinājumi.)

Mājas darbs

- ▶ Izlasīt kādu J. Ezeriņa noveļi.
- ▶ Uzrakstīt šīs noveles analīzi.
- ▶ Prezentēt noveles analīzi klasē.

Paldies par uzmanību!

Pielikums 2

Darba lapa, kas tika izmantota literatūras mācību stundā, analizējot romānu "Mērķis"

Jāņa Ezeriņa romāns "Mērķis"

Noveles tēma un raksturojums	
Problēmas raksturojums	

Vēstījuma veidojums	
Kompozīcija	
Tēlu raksturojums	

Valoda	

Pielikums 3

Skolēniem piedāvāto noveļu nosaukumi mājas darba izpildei, veicot individuālu analīzi katram par citu izvēlēto noveli.

Noveles mājas darbam:

Izvēlies vienu no dotajām novelēm un pieraksti klāt savu vārdu un uzvārdu. Katru noveli drīkst izvēlēties tikai viens skolēns. Jāizstrādā analīze izvēlētajai novelei un jāprezentē nākamajā literatūras stundā.

- 1. Šaha partija;**
- 2. Zvanītājs;**
- 3. Apstarotā galva;**
- 4. Kaprači;**
- 5. Miga;**
- 6. Tornis;**
- 7. Prātnieka atriebšanās;**
- 8. Cilvēks mārķā;**
- 9. Kontrabandists;**
- 10. Divi un divi;**
- 11. Prinča mantinieks;**
- 12. Kādas blusas stāsts;**
- 13. Rožainais ēzelis;**
- 14. Pusdienas ar mūziku.**

Pielikums 4

Mājas darba lapa izvēlētās noveles analīzei.

Noveles autors un nosaukums	
Noveles tēma un raksturojums	
Problēmas raksturojums	
Vēstījuma veidojums	
Kompozīcija	
Tēlu raksturojums	

Valoda	

Pielikums 5

Skolēnu darbu paraugi.

Noveles autors un nosaukums	"Kontinentalists" "J. Šeripš Lvanitājs
Noveles tēma un raksturojums	Cilvēku kaislīga mīlestība pret savu darbu, kas kļūst par dzīves jēgu.
Problēmas raksturojums	Stipra mīlestība pret darbu var kaitēt dzīvei.
Vēstījuma veidojums	Stāsts. Situācijas apraksts
Kompozīcija	1. Iepazīšanās ar vietu 2. Iepazīšanās ar galvenajiem varoņiem un viņu darbu 3. Konflikts (sākas karš) 4. Problēmas pēc konflikta
Tēlu raksturojums	Krišs Krustdēls - "otrais svāņu meistars" - kas viņus svāņija. Viņš gan nespēja sacensties ar Flandrijas slaveniem svāņiem, tomēr viņš, ko atļāva lauku bārniciņas septiņi svāņi, pilnā mērā sasniegjis
Valoda	Jelains valoda

Noveles autors un nosaukums	Māris Ezeriņš "Pusdienas ar mūziku"
Noveles tēma un raksturojums	Strīdas starp tēvu un dēlu Tēvs vēlas iegūt dēlu, bet nevar pašs lūgt tēlu lai atgrieztos
Problēmas raksturojums	Novēl Dēls strīda ar vecitātes dēlu tēvs padzina viņu no mājām. Gan dēls, gan tēvs bija nebeidzami strīda dēls, bet neviens nevarēja pozītipt savu laipnumu, lai lūgt piedošānu viens otram.
Vēstījuma veidojums	Novēlta stāsts ta pēc pārdzīvīti konflikta, un naudas iekļūme cilvēku savs laipnīgas attiecības.
Kompozīcija	• Tēvs strīdas ar savu dēlu un padzina viņu no mājām • Tēvs grib atgriezt dēlu un aizsūt 2 kalpus • Dēls neatgriežas
Tēlu raksturojums	Tēvs ir cilvēks, kuram rūp dāves materiāla puse. Viņa dāve nauda un manta ir prioritāts. Turpretī viņas dēls mantiskas vērtības nevērtē neaprietni. Un tā ir konflikta loma.
Valoda	Viņš izmanto dažādas epitetus un salīdzinājumus. Valoda ir skaista un bagāta.

Noveles autors un nosaukums	Jānis Čerņis "Kontrabandists"
Noveles tēma un raksturojums	Cilvēku vērtēšana pēc viņu darbiem.
Problēmas raksturojums	Cilvēku divkāršība un netaisnība
Vēstījuma veidojums	apriaksts
Kompozīcija	Ekspozīcija - darbības vietas apriakstē Darbības attīstība - sieviete ar bērnu slēkst upē Kulminācija - Dzelzlapurvs metās virus gājēt Atvērējums - Dzelzlapurvu apietina
Tēlu raksturojums	Dzelzlapurvs - reaktīvs, drošsirdīgs, pašaitliedzīgs. Robertsargi - divkārši, glēvuti, bezatbildīgi.
Valoda	Fraxeologismi: "Ar pliku roku nebūs pamanīts" Epitēti: "puskailie zari" Jemiesojumi: "Upē izelpoja mātumu un mēksu miglu"

Noveles autors un nosaukums	J. Esariņš . Pusdienas ar mīnām
Noveles tēma un raksturojums	Vienatļība
Problēmas raksturojums	stāsti starp vecākiem un bērniem. dāves ceļa izvēle.
Vēstījuma veidojums	stāsts par pagātni dialogā
Kompozīcija	① Vieta apraksts ② Ārli n galvenie stāstītāji ③ Stāstījums par pagātni ④ neapmierīgo ģimēnu ar dēlu ⑤ ģimēnu sūniet dēls
Tēlu raksturojums	Tēvs (Mārcis mungs) Vecs vīrietis Viesis (Lamberte mungs) baus cilvēks, domas senredzīgā, uzcēris un slinīgs sūniet. Meite - 8 gadu maza meitene dēls - raglis, drēzējs, nebadrīgs, nēs saaplēstas drēbes.
Valoda	

Noveles autors un nosaukums	J. Ezeriņš "Kādas blusas stāsts"
Noveles tēma un raksturojums	mīlestība starp diviem cilvēkiem Problēmas attiecībā blusas atbildība
Problēmas raksturojums	Kā daudzi notikumi jāpabeidz stāstā Jūsīgais cilvēks konflikts
Vēstījuma veidojums	Vēstītājs - blusa no pirmās personas Blusa grib atbildēt, jo cilvēki ienīst viņas tautu Notikumi norisinās stāstā dzīvoklī un ģimelē
Kompozīcija	Blusa piedzīvo, pēc tam aprausta viņas dāmas un dāmas. Pēc tām dāma iemīlas stāstā ^{dzīvoklī} Blusa atbildējas un bēžas par to.
Tēlu raksturojums	Blusa - ienīst cilvēkus, maza, bet iznīcina cilvēkus Doktors - slēpns, uzturējs, egoists, romantiķis Dāma - sūcista, iemīlējās doktorā, nav gudra Kalpone - otra plāna varone.
Valoda	Blusa runā filozofiski, uzdomīgi, arī stāstā apmēt. izteiks dāmas, priemu, lēmumu tā daudz metaforu, hipubolu, epitehu Valoda ir viegli saprotama,

Noveles autors un nosaukums	Jānis Ekebergs, "Pusdienas ar mūziķi"
Noveles tēma un raksturojums	Paaudžu konflikts, kad vecāki grib vienu no bērniem, bet bērni grib kaut ko citu. Tā radās Marča konflikts ar dēlu, kura arī ietekmēja naudas problēma. Rezultātā tēvs ar dēlu "bokaudoja" viens otru.
Problēmas raksturojums	Paaudžu mūžīgais strīds un lepnums, kas nebūtu ne dēlam, ne tēvam atkālektāt par noņemto ģimeni. Beigu beigās, viņas ticība sava paštaisnība un mēģina patkāpt strīdas, lai eligtu piedošanu.
Vēstījuma veidojums	Vairāk dialogu formā - Marča kungs runāja ar savu vīri par savu dēlu un bērniem. Tā mēs uzzinām, kāpēc viņš vairs nekontaktē ar savu dēlu, kas notika vispār utt. Tās ir vairāk stāsts par to, kas notika pirms tā dialoga un noveles uzināšanas.
Kompozīcija	No sākuma rakstnieks apraksta gatveno vārdu un kādas viņu ietaulumsu kuri vādāja pie noveles aprakstītas situācijai. Galveno daļu saņēma dialogi par kādām notikumiem Marča kunga dēlvē un viņa attiecībām ar dēlu. Kļūminācija ir tas moments, kad Marča meita tēva, ka mūziķis, kuram tēvs piedāvāja atnest naudu, ir viņš viņas brālis, Marča kunga dēls. Pēc tam nobeigums, kur paaudžu konflikts tiek patērēts neatrīsina.
Tēlu raksturojums	Dēlam ir Marča kungs, kurš šķēršļina grib, lai dēls atgrieztos mājās, bet izpatāk saulums, vis ar dēlu uzzvedību un ne nevar savatālīt ar saviem dūsmam un lepnumu. Beigu beigās radās arī sajūta, ka Marča kungs vispār netraucē par dēlu, tā viņš grib iekārtties. Vēl ir Marča kunga māka meita, kura ir ļoti kautrīga, bet arī dīnkārtīga. Kā arī Marča kunga sabra tošs vīris, kuram ļoti interesēja Marča attiecības ar bērniem.
Valoda	Nav ļoti bagāta ar kādam valodas līdzekļiem. Valoda ir vienkārša, teksta nav nevienu lieku vārdu. Dialogos dominē saprotama sarunvaloda, lai lasītājam būtu vieglāk uztvert un pārdomāt notikumus. Lai radītos sajūta, ka Marča kungs runā ar mums.

Novēles autors un nosaukums	Haris Šveinys "Kādas blusas sākts"
Novēles tēma un raksturojums	Novēles tēma ir cilvēku mīlestības jūtu nestabilitāte.
Problēmas raksturojums	Novēles problēma ir, kā divas sievietes un gaidījums kļūst par cilvēku līdētā; atkalējot divu cilvēku mīlestību un
Vēstījuma veidojums	Stāstījums ir "es" kvalitatīvs. Stāstītājs ir personificēts mākslīgais līdzeklis piedomātā blusā.
Kompozīcija	Novēles kompozīcijas daļas veido šādi raksturojumi: ekspozīcija - blusas piedomātā, personības pārdoms un dusmas cilvēku pasaulē. Kāpinājums Kulminācija Atrisinājums
Tēlu raksturojums	Galvenā varone ir blusa. Nozīmīgi varoņi ir jūrists, un viņa dāma. Tāpat dāmas kalpo arī vecā Anuša un sastaptā otrā blusma.
Valoda	Blusas valoda ir vērtējotā, psiholoģiska, eksprelīva, ar daudziem vispārīguma līdētājiem.

Noveles autors un nosaukums	Fr. Exericijs „Divi un divi”
Noveles tēma un raksturojums	• Tēma: cilvēka vienatnība un ar to saistītā tam vēlēšana izvairīties no sāpīgām sāpēm, kuru nedod nekādu atpūti. • Raksturojums: vientuļs cilvēks, kuru neviens nesaprot, ar lielām sāpēm, kurus viņam nav iespēju pārveikt.
Problēmas raksturojums	Cilvēks un viņu jūtas, kurš atšķiras no cilvēkiem sabiedrībā. Viņš jūt, ka pasaule ir nepatīkama, šur ir daudz šķietamu cilvēku un lietu.
Vēstījuma veidojums	Tekstā ir nedaudz dialogu, bet pamatā ir autora stāsts. (stāsts no ^{galvenā} varoņa dzīves)
Kompozīcija	1) Apraksts: vīta-pilsēta un galvenā tēla domas. 2) Satiekšanās ar divām dāmām, viņu sakums. 3) Satiekšanās ar Franciscai un galvenā tēla kaimiņu un Metera kundzi, un bēduma runas.
Tēlu raksturojums	1) Galvenais tēls: vientuļs, jūtīgs, šķēpulis, 2) Francisca jaunmūdzīte: pļāpīga, bet arī šķēpulis, netīdri jūtīga sakuma, jautra. 3) Metera kundze: „skaista, kad raud, rēbīpa, kad smejas”. Kļuva vistuvāka galvenam varoņam.
Valoda	Valoda, kas definē cilvēka jūtas. Bagāta, ar daudz epitēti, kas apraksta cilvēku raksturu un precīzi cilvēka domas.

Diplomdarbs „JĀŅA EZERIŅA PERSONĪBAS UN DAIĻRADES IEPAZĪŠANA 11. KLASĒ” izstrādāts

LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: _____ Vita Opmane

(paraksts)

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: prof. Ilze Stikāne _____ . ____ . 2019.

(paraksts)

Recenzents: docents Elita Stikute

Darbs iesniegts LU PPMF _____ . ____ . 2019.

Dekāna pilnvarotā persona: studiju metodiķe Inese Ranka, _____

(paraksts)

Darbs aizstāvēts Valsts pārbaudījuma komisijas sēdē

____ . ____ . 2019. protokola nr. _____, vērtējums: _____

Komisijas sekretārs: _____